

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Judbødelser

til

Den offentlige Rættens

i Aarhus Cathedralsskole

i Juli 1852.

Indhold:

1. Skole-Efterretninger, ved Skolens Rector, Professor S. S. Blache.
2. Ved Translocationen den 2de Juli 1851, ved Samme.

Aarhus.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

I.

Berretninger

om

Aarhus Cathedralsskole

i Skoleaaret 1851—52.

Dimissionen og Afgangsexamen.

I September 1851 dimitteredes til Universitetet følgende 4 Candidater, der ved examen artium erholdt de vedføiede Hovedcharacterer:

245. Frederik Rudolph Deodat Kra-	
gerop	Laudabilis.
246. Torius Wilhelm Stabell . . .	Haud. illaud.
247. Niels Peter Winding	Laudabilis.
248. Dre Thure Nicolai Krarup . .	Haud. illaud.

Hermed endes Rækken af de Disciple, der siden den forrige Skolereform i Maret 1806 indtil 1851 incl. ere blevne dimitterede herfra til Universitetet. For dette Tidsrum af 46 Aar bliver altsaa i Gjennemsnit Antallet af de aarlige Dimittender mellem 5 og 6, medens det i Virkeligheden har været meget forskjelligt og varieret mellem 1 og 15, hvilket sidste høieste Antal blev dimitteret 1844. Vil Noget mene, at dette Antal er lidet i Forhold til hvad en lærd Skole koster, saa maa jeg for det Første bemærke, at Skolen i den største Deel af dette Tidsrum ikke har kostet Meget, da den kun havde 4 Classer og et mindre, meget tarveligt aflagt Lærerepersonale, ligesom ogsaa, at den i samme Tidsrum foruden de umiddelbart til Universitetet dimitterede, har haft et Antal af 312 Disciple, deels saadanne, som formedelsf deres Forældres Bortflytning fra Byen

overgik til andre lærde Skoler eller til Privatunderviisning; deels af de saakaldte Ustuderende, af hvilke i en vis Periode en Deel besøgte Skolen (fra 1807 til 1828 69 Ustuderende) og endelig af saadanne, som efterat de tildeels i flere Aar havde nydt Underviisning i Skolen, gik over i andre Livsstillinger, hvorved den her indsamlede Kundskab og Udvikling vistnok i de fleste Tilfælde maa være kommen dem tilgode. Medregnes nu disse, bliver Totalantallet 560, hvilket i de 46 Aar i Gjennemsnit giver en aarlig Afgang af lidt over 12 Disciple. Jeg anfører dette, ikke fordi jeg mener, at saadanne Talstørrelser kunne give tilstrækkelig Oplysning om en Skoles Virksomhed, men fordi der dog derpaa kan og bør lægges nogen Vægt. Iøvrigt bør det vel heller ikke tabes af Synne, at en lærd Skoles Indflydelse paa det Sted, hvor den er, ikke allene er indskrænket til den umiddelbare Underviisning, der meddeles Disciplene.

I Maret 1851 afholdtes første Gang med 9 Disciple af 6te Klasse den ved Befjendtgørelse af 13de Mai 1850 befalede Afgangsøraamens første Deel. Den tydske Stil, hvortil Danstien fra Ministeriet var oversendt under Forsegling, der først i Examinandernes Overbærelse maatte brydes, blev udarbejdet d. 25de Juni *). Den mundtlige Prøve afholdtes den

*) Det til denne Stil opgivne Materiale lod saaledes: „En Indretning, der for det Meste af Fremmede betragtes fra et falsk Synspunkt, er Italienernes Maade at regne Klokkeslettet *) paa; imidlertid vilde dog det italienske Følk, dersom vort System efterhaanden blev almindeligere, tabe en cien-dommelig Skik og en nedarvet **) Forestillingsmaade. Hvor ofte høre vi ikke Italiens lykkelige Forbund, skønne Clima, rene blaa Himmel rose af Rejsende, og dette er for Størstedelen sandt og ingenlunde overdrevent. Men heraf følger, at hvo, som kun kan det, gjerne bliver under aaben Himmel saa længe han blot kan, og ogsaa vil nyde Luften ved sine

*) Uhr.

**) Angecrbt.

7de og 8de Jusi i Overberelse af den interimistiske Underviisningsinspector, Hr. Dr. Professor Lange. Som Censorer i de Fag, der ved denne Prøve ere Gjenstande for Examinationen, fungerede:

- I Geographie Dr. Professor Lange;
 Adjunct Knudsen;
 — Fabricius, Examinator.
- I Fransk Lic. theol. Pastor Gad;
 Overlærer Thomsen;
 Adjunct Carre, Examinator.
- I Tydsk Overlærer Funch ved Realskolen;
 Rector Blache;
 Adjunct Holm, Examinator.
- I Naturhistorie Adjunct Lassen ved Realskolen;
 — Leth;
 — Holm, Examinator.

Forretninger. Hvormange Haandsværkere arbejde ikke udenfor Husene paa fri Gade! Hvormange Boder ere ikke heelt aabne ud mod Gaden! Hvormegat foregaaer ikke paa Torve, Pladser og i Gaardene! At ved en saadan Levemaade det Lieblif, da Solen gaaer ned og Matten indtræder, maa være mere afgjørende end hos os, hvor det tidt ikke bliver Dag hele Dagen, lader sig let indsee. Dagen er virkelig til Ende; alle Forretninger af et vist Slags maae nu endes, og dette Tidspunkt har, som det semmer sig et sandfælt Folk, Klar ud og Klar ind den samme Betegnelse. Nu er det Nat; Enhver fremsiger en kort Bon, Klokkerne ringe, Ljeneren tænder Lamperne, bringer dem ind i Stuen og ønsker „en lykkelig Nat.“ Fra dette Tidspunkt, der altid forandrer sig med Solnedgangen, deles Tiden i fire og tyve Timer, og da nu Enhver ved den lange Bane veed baade naar det bliver Dag og til hvilken Time Middag og Midnat falder ind, saa er det ikke vanskeligt at gjøre alle Slags Beregninger, hvori Italienerne synes at finde en Fornøielse og et Slags Morstæb.“

Efter afholdt Prøve tilkjendtes de 9 Examinander følgende Characterer:

	Tydske skriftlig og mundtlig.	Fransk.	Geo- graphie.	Natur- historie.
1. P. H. Aetens	Godt	Godt	Godt	Mg. godt
2. S. J. W. Berthelsen.	Godt	Mg. godt	Mg. godt	Mg. godt
3. C. F. Nøse	Godt	Godt	Godt	Mg. godt
4. J. E. Langballe. . . .	Godt	Godt	Mg. godt	Godt
5. S. W. G. Gad	Godt	Ud. godt	Godt	Mg. godt
6. F. W. F. Rosenstand.	Mg. godt	Mg. godt	Lm. godt	Godt
7. W. F. Bornemann . .	Godt	Mg. godt	Ud. godt	Mg. godt
8. F. E. la Cour.	Godt	Godt	Godt	Godt
9. C. D. Levring	Lm. godt	Lm. godt	Mg. godt	Godt

Fr. Lange. Et. Funch. U. C. U. Lassen. Chr. Gad.
 H. H. Blache. Keth. P. A. Holm. A. Knudsen.
 Caroc. C. Thomsen. Fabricius.

Efter fuldendt Hovedexamen optoges de 8 øverste af disse Disciple i Skolens 7de Klasse, og da denne er toaarig, afgaaer i indeværende Aar Ingen herfra til Universitetet, hvorefter den første Deel af Afgangsøramen ogsaa iaar afholdes for de Disciple af 6te Klasse, der aspirere til Optagelse i den øverste.

Disciplene.

Med Slutningen af forrige Skoleaar havde Skolen 61 Disciple. Af disse dimitteredes de ovennævnte 4 til Universitetet, og til samme Tid udmeldtes Disciplene Th. Namlose af 3die Klasse, samt F. B. H. Ewanenskjold af 2den Klasse; den Første for at gaae over til anden Bestemmelse, den Sidste, for i Anledning af Faderens Forflyttelse til Sjælland, at søge Optagelse i Frederiksberg lærde Skole. I Løbet af Skoleaaret udmeldtes N. Schjøtt, Discipel i 6te Klasse og E. Søren-

jen i 4de Klasse, før at overgaae til anden Bestemmelse. Skolens Afgang var altsaa i dette Aar 8 Disciple. Derimod optoges ved det ny Skoleaars Begyndelse igjen 14, hvorved det hele Antal nu ndgjer 67, der paa følgende Maade ere fordeelte i Classerne.

VII Klasse.

1. W. F. Bornemann, Søn af Major og Kammerjunfer B. her i Byen.
2. H. M. Gad, S. af afd. Kjøbm. G. i Helsingeer.
3. H. U. Tetens, S. af Statsraad, Overfoldinspecteur T. h. i B.
4. H. J. Berthelsen, S. af Amtsfuldmægtig B. i Thisted.
5. J. C. Langballe, S. af Proprietair L. til Dronningborg.
6. F. W. Rosenstand, S. af Justitsraad, Herredsfoged N. h. i B.
7. C. F. Nøse, S. af Kjøbm. N. h. i B.
8. J. C. la Cour, S. af Proprietair L. G. h. i B.

VI Klasse.

1. J. J. Fjord, S. af afd. Skolelærer F. paa Holmsland.
2. C. D. Lewring, S. af Proprietair L. til Orbelgaard.
3. C. F. Borch, S. af Forpagter B. paa Bredholt.
4. L. Laurigen, S. af Dyrlæge L. i Fajstrup.
5. F. W. Masmussen, S. af afd. Regimentsdyrlæge N. h. i B.
6. C. Otterstrøm, S. af Cancelliraad, Bankkassierer D. h. i B.
7. C. C. Nyrop, S. af Pastor N. til Holmsland.
8. F. C. Bagger, S. af afd. Pastor B. til Mandoe.

9. B. N. Bay, S. af Proprietair B. til Ludvigsholm.
10. H. B. Schjerup, S. af Kjobm. S. h. i B.
11. S. Hartvigson, S. af Kjobm. H. h. i B.
12. H. Gundelach, S. af afd. Cancellir. G. i Lemvig.
13. H. Schougaard, S. af afd. Pastor S. i Drmslev.
14. L. Launy, S. af Skolelærer L. h. i B.
15. C. N. Hansen, S. af Pastor H. i Feldballe.
16. L. Lazarus, S. af afd. Kjobm. L. h. i B.

V Klasse.

1. E. N. Thrane, S. af Farver T. h. i B.
2. M. F. Jensen, S. af Skomagermester J. h. i B.
3. Chr. Husted, S. af Kjobm. H. i Ringkjøbing.
4. L. M. Valeur, S. af Pastor V. i Witben.
5. N. D. Nielsen, S. af Politimester N. h. i B.
6. J. Th. Jobansen, S. af afd. Kammerraad J. h. i B.
7. J. G. S. Møhr, S. af Cancelliraad M. h. i B.
8. C. W. S. Mønsen, S. af Adjunct M. her ved Skolen.
9. N. Malling, S. af Kjobm. M. h. i B.
10. B. Edsberg, S. af Pastor E. i Thorsager.
11. Th. A. F. Funch, S. af Overlærer F. ved Realskolen.
12. N. Th. Grarup, S. af Tobaksfabrikør G. h. i B.
13. H. C. E. Carstensen, S. af Proprietair C. til Nyemgaard.
14. J. Teilmann, S. af Pastor T. i Drmslev.
15. E. Th. Bloch, S. af Pastor B. i Grenaae.
16. C. B. Blache, S. af Skolens Rector.

IV Klasse.

1. G. N. Jensen, S. af Kammerraad, Procurator J. h. i B.

2. E. J. Jespersen, S. af Dr. med., Stiftsphysicus
I. h. i B.
3. H. H. N. Haar, S. af Pastor H. i Næsberg.
4. J. W. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.
5. F. J. Grove, S. af Pastor G. i Thrige.
6. S. Teilmann, Broder til Nr. 14 i 5te Klasse.
7. F. S. Møller, S. af Færgeløbskasserer M. h. i B.
8. F. Friis, S. af Nintester v. F. til Lyngbogaard.
9. E. Otterstrøm, Broder til Nr. 6 i 6te Klasse.
10. H. la Cour, Broder til Nr. 8 i 7de Klasse.

III Klasse.

1. D. Maa, S. af Forstelerer M. ved Berger=Pigeskolen
h. i B.
2. M. Lauritzen, S. af forbenv. Farver L. h. i B.
3. M. A. Basse, S. af Boghandler B. h. i B.
4. J. S. Jensen, S. af Glarmester J. h. i B.
5. M. H. Flensborg, S. af Pastor F. i Hovorslev.
6. B. S. Flensborg, Broder til den Foregaaende.
7. M. Døcker, S. af afd. Agent D. h. i B.
8. H. G. Saabye, S. af Godsforvalter S. i Snorum
ved Frisenborg.
9. B. G. Buchhave, S. af Pastor B. i Sabl.
10. H. F. M. Bisby, S. af Pastor B. i Vestertelling.

II Klasse.

1. Th. E. Jensen, Broder til Nr. 1 i 4de Klasse.
2. D. D. Müller, S. af Justitsraad, Toldinspecteur M.
h. i B.
3. J. C. Fabricius, S. af Bankbogholder F. h. i B.
4. J. D. Brammer, S. af Biskop B. h. i B.
5. P. H. B. Severin, S. af afd. Stadshauptmand S.
h. i B.

6. Chr. L. Malling, Broder til Nr. 9 i 5te Klasse.
 7. P. J. B. Kragerop, S. af Pastor K. h. i B.
-

Lærere.

I indtærende Skoleaar har Skolen mistet en mangeaarig Lærer, i det hidtilværende Adjunct K. P. Knudsen, under 16de April d. A., allernaadigt blev bestiftet til Sognepræst for Blegind og Horning Menigheder i Aarhus Stift, efterat han siden 9de Juli 1839, altsaa i henved 13 Aar, havde arbejdet her ved Skolen. Han har i dette Tidrum besørget Undervisningen i forskjellige Fag, uafbrudt i det hebraiske Sprog, og den største Deel af Tidrummet i Geographie og derforuden til forskjellige Tider i Tydsk, Religion og Latin i de lavere Classer. I hvor gavnligt det end er, at en Skole i en længere Række af Aar kan beholde en prøvet og duelig Lærer, der, ved at indleve sig i sin Kreds, bliver i Stand til at virke med større Held, er det dog ikke almindeligt, at de Lærere, der have bestemt sig for en anden Virkekreds, i et saa langt Mæraaal fortsætte deres Arbejde i Skolen, i det de naturligtvis maa ønske, saasnart muligt at gaae over til den Stilling, der har været det egentlige Maal for deres Studeringer. Hr. Pastor Knudsen har nu i saa mange Aar været knyttet til denne Skole, han har med saamegen Iver, Duellighed og Kjærlighed rogtet sit Kald, og stedse staaet i et saa venstabeligt Forhold til samtlige Medlærere, at jeg paa disses og egne Vegne tør bede ham, i disse Limier at medtage vor hjertelige Tak for de mange forløbne Aar, og det i dem førte venstabelige Samliv, der skal være os, og, som vi haabe, tillige ham selv i bestandig kjær Frindring.

Deels fordi Skolen efter nuværende Pastor Moginds Afgang i Januar 1850 i hans Sted ingen ny fast Lærer fik,

deels fordi Overlærer Doppermann fremdeles, som i forrige Aars Skoleefterretninger er anført, har været dispenseret fra sine Forretninger ved Skolen, har ogsaa i dette Aar en stor Deel Underviisningstimer været besjergede ved midlertidigt dertil ansatte Lærere. Den ifjor i Overlærer Doppermanns Sted constituerede Overlærer, Cand. philol. Thomsen, har ogsaa i dette Skoleaar udført en Lærers Forretninger. Af de øvrige Underviisningsfag, hvortil der sænedes en fast Lærer, er det tydske Sprog gennem hele Skolen besjergt af Overlærer Funch ved Realskolen med 14 ugentlige Timer, medens Dansk i 2den, 3die, 4de og 5te Klasse blev besjergt ved Adjuncterne Knudsen og Holm med 11 Timer. Men da endelig ved Adjunct Knudsens Befordring 28 ugentlige Timer bleve ledige, og disse umuligt alle kunde besættes ved Skolens egne Lærere, af hvilke de fleste alt havde et stort Timeantal, tillod Ministeriet under 5te Mai d. A., efter derom af Rector gjort Indstilling, at Adjunct Hovgaard ved Realskolen maatte overtage den geographiske Underviisning i 2den, 3die, 4de, 5te og 6te Klasse, samt den hebraiske i 7de Klasse med 13 ugentlige Timer, Adjunct Leth den latinske Underviisning i 3die Klasse med 10 Timer og den constituerede Overlærer Thomsen den danske Underviisning i 2den Klasse med 5 Timer, mod at de derfor nyde den sædvanlige Godtgjørelse for Extratimer.

Denne Fordeling af Fagene tillod Ministeriet maatte vedblive til Skoleaarets Ende, da det vilde være ufordeelagtigt for Underviisningen, om, efter saa mange Omvælinger, en ny Lærer inden den Tid skulde tiltræde. Da fremdeles Overlærer Doppermann, der fra 1ste April 1851 indtil 31te Mai 1852 havde været dispenseret fra sit Embede uden i dette Tidsrum at nyde Gage, igjen anmeldte sig til Tjeneste ved Skolen fra 1ste Juni d. A., tillod Ministeriet ligeledes at Cand. philol. Thomsen, der egentlig fra samme Dato skulde vende tilbage til Metropolitan skolen, mod at oppebære en Adjuncts Gage,

maatte fortsætte Underviisningen her indtil Skoleaarets Ende, ligesom han ogsaa efter derom med Overlærer Doppermann truffet Overenskomst maatte overtage de Timer, som denne ellers var pligtig at besørge.

Paa de i den sidste Deel af Skoleaaret indtrufne Forandringer nær, have Underviisningsfagene paa følgende Maade været fordeelte imellem Lærerne:

	Ugentlig.
Rector Blache: Latin i VII og V Klasse, Dansk i VI Klasse.	20 Timer.
const. Overlærer Thomsen: Græsk og Dansk i VII Cl., Græsk og Latin i VI Cl.	22 —
Adjunct Arnzen: Græsk i V Cl., Græsk og Latin i IV Cl.	21 —
Adjunct Knudsen: Hebraisk i VII Cl., Geographie i VI, V, IV, III og II Cl., Latin i III Cl. og Dansk i II Cl.	28 —
Adjunct Letb: Naturlære i VII Cl., Arithmetik i hele Skolen og Geometrie i de 4 øverste Classer	24 —
Adjunct Fabricius: Historie gjennem hele Skolen og Fransk i de 3 nederste Classer.	26 —
Adjunct Holm: Religion i alle Classer, Naturhistorie i VI til II Cl., samt Dansk i V, IV og III Cl.	30 —
Overlærer Funch ved Realskolen: Tydsk i VI til II Cl.	14 —
Adjunct Carøe ved Realskolen: Fransk i VI og V Cl.	4 —
Maler Høegh-Guldberg: Skrivning og Tegning i IV til II Cl.	10 —
Organist Jung: Sang.	5 —
Capitain v. Robertson: Gymnastik	4 —

Underviisningen.

De egentlige Timer have været fordeelte paa Fagene saaledes som nedenstaaende Tabel viser:

Fagene.	VII Classc.	VI Classc.	V Classc.	IV Classc.	III Classc.	II Classc.	I Alt Timer.
Dansk	3	2	2	2	2	5	16.
Engelsk	—	3	2	2	2	5	14.
Fransk	—	2	2	2	3	4	13.
Latin	9	9	9	9	10	—	46.
Graesk	5	5	6	6	—	—	22.
Religion	3	2	2	2	2	3	14.
Historie	3	3	3	2	3	3	17.
Geographie	—	2	2	2	2	3	11.
Arithmetik	2	2	2	2	1 3	1 3	13.
Geometrie	3	2	2	2	—	—	9.
Naturlære	2	—	—	—	—	—	2.
Naturhistorie	—	2	2	2	2	2	10.
Kalligraphie	—	—	—	1	2	3	6.
Tegning	—	—	—	—	2	2	4.
Sang	2	2	2	2	2	2	5.
Hebraisk	2	—	—	—	—	—	2.
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	4.
Sum af egentl. Timer	36	38	38	38	38	38	208.

Følgende Pensn af Sprog og Videnskaber ere i indetværende Skoleaar gennemgaaede og læste:

Moderersmaalet.

- II Cl. En Deel prosaiske og poetiske Stykker af den danske Læsebog for de lavere Classer ved Funch, Megind og Warburg, oplæste, analyserede og tildeels lærte udenad. Boiesens „Kort Begreb af den danske Sproglaere“. Skriftlige Dvælses 2 Gange ugentlig.
- III Cl. Flere Stykker af samme Læsebog læste og analyserede. Af Holsts poetiske Læsebog: Dronning Dagmar, Flygtninggen, Pølsk Sang, Schweizeren, Glæde over Danmark. Boiesens Grammatik. Skriftlige Dvælses een Gang ugentlig.
- IV Cl. Forskjellige Stykker af Holsts prosaiske Læsebog. Af Sammes poetiske Læsebog: Folke, Hr. Ebbe, Pølsk Sang, Schweizeren, Den Undvegne. Skriftlig Dvælses een Gang ugentlig.
- V Cl. Af Holsts prosaiske Læsebog ere flere Stykker læste og analyserede. Disciplene ere gjorte bekendte med flere af Holbergs og Dehlsenschlägers Skrifter. Stile ere skrevne omtrent hveranden Uge, deels hjemme, deels paa Skolen.
- VI Cl. Af Flors Haandbog i den danske Literatur er læst og gennemgaaet: Brudstykkerne af Holberg, J. S. Sneedorff, N. Schytte, D. Høegh-Guldberg, Th. Nothe, Tode, Wesjel, Ewald, Nordal Bruun, C. Frimann, D. Malling, Storm, N. Troschow, Samsø, Mahbek og Baggesen. En dansk Stil maanedlig er udarbejdet hjemme.
- VII Cl. Nordisk Mythologi efter Christian Winthers Haandbog. Enkelte Partier af den danske Literaturhistorie ere gennemgaaede som Supplement til forrige Aars Læsning. Danske Stile ere skrevne deels hjemme, deels under Opfyln paa Skolen.

Tydsk.

- II Cl. Mungs Læsebog for de lavere Classer (4de Udg.) S. 43—62, 103—117 og 152—169. Det Vigtigste af

- Formlæren efter Mungs „Voiningsformer“. Jürs og Mungs Materialier mundtlig anvendte fra S. 1—12 og 16—24. Afskrivning efter Bog.
- III Cl. Samme Læsebog S. 129—152 og 169—182. Formlæren efter Mungs „Voiningsformer.“ Jürs og Mungs Materialier S. 93—108. Stil een Gang ugentlig efter samme Bog.
- IV Cl. Samme Læsebog S. 173—209. Samme Grammatik og Materialier som i næstforegaaende Klasse. Af de sidste gennemgaaet mundtlig S. 80—108. Stil een Gang ugentlig efter samme Bogs sidste Afsnit.
- V Cl. Hjorts Læsebog S. 1—20 og 127—155. Samme Grammatik som foregaaende Klasse. Stil een Gang ugentlig efter Lorenzens Stiløvelser.
- VI Cl. Af Schillers Wallenstein: „Wallensteins Lager og Die Piccolomini.“ Formlæren repeteret efter Mungs „Voiningsformer.“; Ordvoiningslæren læst efter Sammes „Det Vigtigste af det tydske Sprogs Syntax.“

Fransl.

- II Cl. Borrings Manuel S. 47—84 og S. 124—147. Af Sammes Grammatik Declinationen af Substantiver og Pronominer, Kjønreglerne og de regelmæssige Verbers Conjugation.
- III Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasserne S. 28—53, 82—90, 109—128 og 250—262. Af Sammes Grammatik er læst og repeteret hele Formlæren.
- IV Cl. Samme Læsebog S. 28—53, 82—90, 109—116 og 250—262. Af samme Grammatik hele Formlæren repeteret. Øvelser i at oversætte fra Dansk til Fransl efter Borrings franske Stiløvelser.
- V Cl. Af Borrings Læsebog for Mellemklasserne de vanskeligste Stykker. Af Sammes Etudes littéraires fra Be-

gyndelsen til S. 47. Af Sammes Stiiløvelser er til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk de 20 første Stykker benyttede.

- VI Cl. Det Meste af Børrings Etudes littéraires. Sammes franske Grammatik. Sammes franske Stiiløvelser ere brugte til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk.

Latin.

III Cl. Børgens Læsebog, de 4 første Afsnit i Udvalg; 5te Afsnit og de 48 første Stykker af 6te Afsnit. Af Madvig's Grammatik det Vigtigste af Formlæren.

IV Cl. Af Cornelius Nepos: Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Datames, Hamilcar og Hannibal; af Phædri Fabler 1ste Bog. Af Madvig's Grammatik er det Vigtigste af Formlæren repeteret, og af Dødsfæringelæren er læst og repeteret det Vigtigste af 1ste Afsnit samt enkelte §§ af 2det Afsnit. I Heglen ere to Stiile skrevne hver Uge, den ene hjemme, den anden paa Skolen. En Deel af Troiels Exempler ere benyttede til mundtlig Oversættelse.

V Cl. Af Cornelius Nepos: Alcibiades, Thrasybulus, Conon, Dion, Iphicrates, Timotheus, Datames, Epaminondas, Pelopidas, Agesilaus og Eumenes. Af Phædri Fabler alle 5 Bøger, dog med Forbigaaelse af Prologer og de øvrige Stykker, der ikke ere Fabler. Hele Madvig's Grammatik læstes, dog med Undtagelse af en Deel §§ og Anmærkninger, især i Bogens sidste Afsnit. Til latin'st Stiil anvendtes 2 ugentlige Timer.

VI Cl. Ciceronis oratio pro Milone. Livii hist. lib. XXXI. Virgilii Æneid. lib. I. Madvig's Grammatik. To ugentlige Stiile.

VII Cl. Ciceronis Tuscul. disputat. lib. I—III. Orationes pro Sex. Roscio Amerino et pro lege Manilia.

Virgili *Aeneid.* lib. I—VI. Latinff Stil eller Verſion fra Latin til Danſk 2 Gange ugentlig. Boieſens romerſke Antiquiteter.

Græſk.

- IV Cl. Af Tregders Grammatik det Vigtigſte af Lydlæren og Bøiningslæren. Det Læſte indvædes ved et Udvalg af Exempler i Bergs Læſebog for de forſte Begyndere.
- V Cl. Af Bergs Læſebog, andet Mars Curjus: Eſopifke Fabler og mytbifke Helte. Homers *Iliade* 1ſte Bog fra B. 1—285. Hele Tregders Formlære med Undtagelſe af enkelte §§ og en Deel Anmærkninger læſtes og repeteredes.
- VI Cl. Xenophont. memorab. lib. I. Hom. *Iliad.* lib. II et VI. Enkelte Partier af Madvigſ Syntax ere gjen- nemgaaede.
- VII Cl. *Lysiaë oratt. in Eratosthenem et pro Mantitheo.* Xenoph. memorab. lib. I. Herodoti hist. lib. IX. Hom. *Iliad.* lib. II et VI. Madvigſ Syntax.

Hebraiſk.

- VII Cl. Nederſte Afdeling (øverſte Afdeling indtræder forſt til næſte Skoleaar): De fire forſte Capitler af *Geneſis* og de vigtigſte Dele af Grammatikkens Formlære efter *Whitte*.

Religion.

- II Cl. *Balles Lærebog* 1ſte og 2det Capitel. *Balles Bi- belhiſtorie.* En Deel *Psalmer* ere gjen- nemgaaede og lærte udenad.
- III Cl. *Balles Lærebog* 1- 4 Capitel. *Herſteds Bibelhiſtorie.* Det ny *Teſtamente* til S. 227. En Deel *Psalmer* gjen- nemgaaede og lærte.

- IV Cl. Valles Lærebog 1ste, 5te og 6te Capitel indtil Migterne mod os selv. Herslebs Bibelhistorie, det gl. Testamente.
- V Cl. Valles Lærebog 6te og 7de Capitel. Af Herslebs Bibelhistorie det ny Testamente indtil Apostelhistorien.
- VI Cl. Gads Lærebog fra Begyndelsen indtil 3die Capitel. Herslebs Bibelhistorie. Af det ny Testamente i Grundsproget ere de 10 forste Capitler af Lucas's Evangelium læste og forklarede.
- VII Cl. Gads Lærebog 4de Capitel til § 151. Af det ny Testamente i Grundsproget er Brevet til Galaterne læst og fortolket.

Historie.

- II Cl. Af Ingerslebs fragmentariske Lærebog er læst Middelfalderens og den nyere Tids Historie.
- III Cl. Den gamle Historie efter Bohrs Lærebog.
- IV Cl. Middelfalderens Historie efter samme Lærebog.
- V Cl. Den gamle Historie efter Estrups Lærebog.
- VI Cl. Den gamle og Middelfalderens Historie indtil Kors-togene efter Estrup. I den gamle Geographie er Konigsfeldts Lærebog benyttet.
- VII Cl. Den gamle og den nyere Historie efter Estrup, dog med betydelige Tillæg, navnlig til den nyeste Tids Historie. Lillige er en Udsigt over den nordiske Oldtid meddeelt. Den gamle Geographie efter Konigsfeldts Lærebog.

Geographie.

- II Cl. Belschows Lærebog fra Begyndelsen indtil Preussen.
- III Cl. Samme Lærebog fra Begyndelsen indtil Nederlandene.
- IV Cl. Samme Lærebog fra Tydskland indtil Italien.
- V Cl. Samme Lærebog fra Asien til Vestindien.
- VI Cl. Høle Geographien efter samme Lærebog.

Arithmetik.

- II Cl. Brok og Reguladetri i hele og brudne Tal efter Uesins Regnebog.
- III Cl. Reguladetri i Brok, omvendt og sammensat Reguladetri, Bogstavregning, Decimalbrok og Kvadratrodens Udtagning.
- IV Cl. Fallesens Mathematik Cap. 1—5.
- V Cl. Samme Lærebog Cap. 6, 7 og 12.
- VI Cl. Kjedebro, Ligninger af 1ste og 2den Grad og Modstørrelser.
- VII Cl. Ligninger af 1ste og 2den Grad, Progressioner og Logarithmer.

Geometrie.

- II Cl. Geometrisk Tegnelære af Hetsch og Uesin, Tavle 1—8.
- III Cl. Samme Tegnelære, Tavle 1—12.
- IV Cl. Af Mundts Geometrie den theoretiske Deels 1ste Afsnit Cap. 1—2.
- V Cl. Samme Lærebogs theoretiske Deel.
- VI Cl. Samme Lærebogs practiske Deel og den theoretiske Deel repeteret.
- VII Cl. Den plane Geometrie efter Hamus og Sterrometrien efter Mundt.

Naturlære.

- VII Cl. Af Naturlærens mekaniske Deel ved Orsted: Ligevægtskæden og af den almindelige Bevægelseslære indtil „Stødet“.

Naturhistorie.

- II Cl. Af Krøyers mindre Naturhistorie den største Deel af Planterne, Pattedyrene og Fuglene.
- III Cl. Af Dreiers og Brammers forfattede Lærebog: Pattedyr, Fugle, Krubdyr og Fiske.

- IV Cl. Samme Lærebog: Fiske og Insecter. Af Botaniken er Læren om Bladspirerne og de fleste Lønbopplanter gennemgaaet. Excursioner ere foretagne.
- V Cl. Samme Lærebog. Leddyr (med Undtagelse af Insecter); egentlige Bløddyr. Af Botaniken Bladspirerne og Lønbopplanter. Excursioner.
- VI Cl. Samme Lærebog. „Kort Fremstilling af de dyrkede Livsopdrænger“ er læst med særegt Hensyn til Mennesket, hvis Naturhistorie er gennemgaaet efter Dreier og Bramsen.

Skolens Beneficier,

som i dette Skoleaar ved det Videnskabelige Legat nu have modtaget en betydelig Forøgelse, have været fordeelte paa følgende Maade:

1) Stipendier af den almindelige Stipendiefond.

1) H. J. W. Berthelsen 35 Rbd.,	} hver 20 Rbd., hvoraf 5 Rbd. ud-
betales og 15 Rbd. oplægges.
2) J. Fjord,	
3) L. Laurigen,	
4) F. Bagger,	
5) H. Schougaard,	

1) Fri Undervisning.

- 1) M. Gad. 2) J. Langballe. 3) C. Borch. 4) B. Haasmussen. 5) S. Hartvigson. 6) H. Schjerup. 7) H. Gundelach. 8) L. Launy. 9) C. Hansen. 10) G. Arnsen. 11) Th. Johansen. 12) Th. Grarup. 13) Th. Funch. 14) B. Edsberg. 15) S. Sørensen. 16) F. Møller, og som extraordinair Gratist 17) Chr. B.

Blache. Det bemærkes, at de ovenfor nævnte Disciple, som nyde Stipendier af den almindelige Stipendiefond, tillige have fri Underviisning.

3) Underviisning mod den nedsatte Betaling.

- 1) M. Jensen. 2) D. Mac. 3) E. Nyrop.

4) Det Moltkeske Legat for Embedsmænds Sønner.

- 1) H. Schougaard, }
2) J. H. Gundelach, } hver 40 Ald.

5) Det Rosenfranziske Legat for 1851.

- 1) T. W. Stabell 16 Ald. 72 fj.
2) N. P. Winding 10 — = —
3) J. Fjord 10 — = —
4) D. Mac 10 — = —

6) Det Davidsenske Legat for 1851.

- 1) T. W. Stabell 10 Ald.
2) N. P. Winding 10 —

7) Det Foghske Legat.

- T. W. Stabell 10 Ald.

8) Det Stougaardske Legat.

- N. P. Winding 8 Ald.

9) Det Hertelske Legat

blev, som Flittighedsbelønning i Bøger, tildeelt følgende Disciple:

- 1) F. N. D. Kragerop: Digte af H. Hertz 2 Ald. 64 fj.
2) T. W. Stabell: Frithjofs Saga af Tegner 1 — 40 —

4 Ald. 8 fj.

De, Legatets Henter (4 Abd. 93 fj.) overskydende, 91 fj ville, ved nærværende Mars Hovederamén, blive uddeelte i Bøger tilsligemed den øvrige da disponible Sum.

10) Det Niis Niisenske Legat.

Under 2den October f. N. har Hs. Majestæt allernaadigst confirmeret den af Landsøverretssassessor, Justitsraad Blechingberg og Landsøverretsprocurator, Cancelliraad Møller, som Executorer af den Afdødes Testamente, efter foregaaende Overlæg med vedkommende Autoriteter, forfattede Fundats, der i Forbindelse med den kongelige Confirmation lyder saaledes:

„Vi Frederik den Syvende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Benders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg, Gjøre vittetligt, at, eftersom hos Os er anjagt og begjært Vor allernaadigste Confirmation paa en Foundation for afdøde Eier af Spottrup Hovedgaard, Niis Niisens Legat til Disciple i Ribe, Marhuus, Halsborg, Viborg og Manderis lærde Skoler saa lydende:

Ved Testament af 19de April 1845 har den nu afdøde Eier af Spottrup Hovedgaard, Niis Niisen, bestemt, at $\frac{1}{2}$ af hans Efterladenskaber skal tilfalde de lærde Skoler i Ribe, Marhuus, Halsborg, Viborg og Manderis, hvorom fornævnte Testaments Post 11 lyder Ved til andet saaledes:

„De lærde Skoler i Ribe, Marhuus, Halsborg, Viborg og Manderis tillægges hver af mit Ve to Lødder, er ti Lødder eller $\frac{1}{2}$ Dele, som udbetales, eller i gode Pantobligationer udlægges til vedkommende Skoledirectioner paa ethvert Sted, som have samvittighedsfuldt at paasee og drage Omsorg for, at de givne Capitaler sikkres enhver Skole paa anordningsmæssig Maade, saa at der ikke noget deraf ved Panternes Utilstuelighed skal gaae tabt. Men-

terne af de legerede Capitaler skulle udelukkende, ved enhver Skole især, aarligen anvendes til og tillægges de af dens Disciple, som hertil qualificere sig, nemlig saaledes:

- a) $\frac{1}{2}$ Dele af hvert af fornævnte Skolelegaters Henter uddeles til og gives saa mange af hver Skoles Disciple, som formedest Uformuenhed og moralsk god Wandel, der maa komme i særlig Overveielse, hertil qualificere dem.
- b) Den øvrige 5te Deel skal uddeles til de af Skolernes Disciple, der, uden at være egentlig trængende til Understøttelse, udmærke dem ved Flid og moralsk god Wandel, og denne Andeel af Legatet skal saaledes være en Opmuntring for Flid og Sædelighed for den her nævnte Klasse af Disciple.

Hviske Individuer af hver Skoles Disciple der, paa Grund af Uformuenhed, eller Flid, m. m. som anført, blive at tildele Henteportionerne, afgjøres af Rector og Adjuncterne ved enhver Skole for sig, saaledes at den yngste voterer først og derefter de andre Adjuncter, de yngre for de ældre og til Slutning Rector. Pluralitet gjør da Udslaget, og ere Stemmerne lige, saa bliver den Bestemmelse den gjældende, som Rector tiltræder. Kunns naar Minoriteten antager at have Anledning til at anke over de i fornævnte Henseendertagne Bestemmelser, skal Skoledirectionen afgive Resolution i Sagen, hvorved det da skal have sit Forblivende.

Forøvrigt skulle Disciplene kunns under Skoletiden oppebære det Halve af det, dem af Legatet tillægges; det øvrige Halve oplægges under Skoledirectionens Bestyrelse, indtil de dimitteres og gaae til Academiet, da dem udbetales Oplags-Capitalen.

hver især, naar Portionerne ere ulige store. Dernæst fordeles ligeledes den øvrige $\frac{1}{3}$ af Mentebeløbet i saamange og saa store Portioner, som efter de forhaandenværende Forhold findes passende, og til at nyde samme udnævnes ved Stemmegivning det tilsvarende Antal Disciple, som, uden egentlig at behøve nogen Understøttelse, udmærke sig ved Flid og Sædelighed.

§ 6.

En Legatportion kan tillægges enhver Discipel, der ved Uddelingen er i Skolen og af Lærerne ansees for egnet dertil, uden Hensyn til, hvortil han har været i Skolen; udelukkede ere alene Disciple, der ikke ere bestemte til efter fuldendt Skolecurfus at afgaae til Universitetet (ikke-studerende). Legatet tilstaaes hvergang kun for det løbende Aar.

§ 7.

Af den tildeelte Legatportion udbetales Halvdelen strax til vedkommende Disciples Forældre, Forsorger eller Børge; Halvdelen opbevares som Oplag for Discipelen, indtil han har bestaaet Afgangsexamens 2den Afdeling ved Skolen, da den, dog uden Tillæg af Renter, udbetales ham.

§ 8.

Den engang udbetalte Deel af en Legatportion kan aldrig kræves tilbage. Derimod hjemfalder det oplagte Beløb, naar den Discipel, for hvem det var oplagt, dør i Skoletiden eller forlader Skolen uden at tage Afgangsexamens sidste Afdeling. Kun i det Tilfælde, at Discipelen fra een af de Skoler, til hvilke Legatet er henlagt, gaar umiddelbart over til en anden af de samme Skoler for at fortsætte sine Studier og her bestaaer Afgangsexamen, kan, naar dette er godtgjort, den for ham i den første Skole oplagte Sum udbetales ham, dog uden Renter.

Ellers skulle hjemfaldne Dplagssummer, forsaavidt ikke den i efterfølgende § 9 omhandlede Anvendelse af samme indtræder, fornemmelig anvendes til dermed i de første Uinversitetsaar at understøtte uformuende og værdige Studerende, der have bestaaet Afgangsexamen ved den Skole, ved hvilken Dplaget høves; men berørte Summer kunne dog undtagelsesviis benyttes i Forbindelse med det aarlige Mentebeløb af Legatcapitalen til Uddeling blandt Skolens Disciple efter de foranførte Regler. Det tilkommer Lærercollegiet ved den paagjældende Skole og, i Tilfælde af Miste, Ephoratet at tage Beslutning om Anvendelsen af hjemfaldne Dplag efter de her givne Bestemmelser.

§ 9.

Skulde nogenfinde ved nogen af de fem Skoler, ved Vanternes Utilstrækkelighed eller paa anden Maade, deres Andeel af Legatet synke under det oprindelige Beløb, da skal der strax efter Ephoratets Bestemmelse drages Omsoarg for det saaledes tabte Beløbs Restitution ved dertil at benytte hjemfaldne Dplagssummer, naar saadanne høves, og ellers ved en passende Formindstelse af de aarlige Legatportioner og Anvendelse af de derved besparede Menter til i en ikke for lang Mærække at supplere Capitalen til det oprindelige Beløb.

§ 10.

Ligesom dette Legat aldrig maa gives anden Anvendelse end den ved denne Fundats overeensstemmende med Testators Villie fastsatte, saaledes skal ogsaa, saafremt een eller flere af de her benævnte fem Skoler nogenfinde skulde blive inddraget eller ophøre som lærd Skole, den Samme tilhørende Legatcapital strax tilfalde de tilbageværende af disse fem Skoler til lige Dele og forenes med disses da havende Misjenske Legatcapitaler til en samlet Capital

for hver af de saaledes tilbageblivende Skoler, for hvilken da denne Fundats i Gælt og Akt bliver gjældende.

Biborg, den 11te September 1851.

Blekingberg. C. Møller.

jaa vilse Vi allernaadigst have bekræftet og stadfæstet, ligesom Vi og herved bekræfte og stadfæste formeldte Foundation i alle dens Ord og Puncter, saaledes som den her er indført. Forbydende Alle og Enhver mod det som foreskrevet staaer, Ginder at gjøre.

Givet paa Bort Slot Frederiksborg, d. 2den Octbr. 1851.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

(L. S.)

J. N. Madvig.

Brücker,
censit."

I Overensstemmelse med Fundatsens § 5 ere de Rentor af den legerede Capital, som efter December Termin 1851 vare disponible, af Skolens samtlige fast ansatte eller constituerede Lærere tillagte dem af Skolens Discipul, som dertil ansaaes værdige og trængende.

Legatets Grundfond for Marchuus Skole bestaaer i en Capital af 13,165 Rbd. 56 S.; men da af 9000 Rbd., ifølge den derfor udstedte ny Obligation, Renten kun erlægges til hvert Mars 11te Juni Termin, har Skolen af denne Capital i forrige Mars kun modtaget $\frac{1}{2}$ Mars Rentor, som til den Tid, den ældre Obligation blev ekstraderet, vare forfaldne. Af en Capital paa 2,500 Rbd. var Renten erlagt saavel til Juni som til December Termin 1851. De øvrige 1,665 Rbd. 56 S., der bleve indbetalte i rede Penge, bleve først udsatte til 11te December Termin s. A., og saaledes vilse Rentor af disse

føjet i næste Aar indkomme. Den til Uddeling i 1851 disponible Sum var saaledes betydelig mindre end den til næste Aar vil blive, og saavel Portionernes Antal som deres Størrelse maatte for dette Aar derefter indskrænkes.

Ifølge Kassererens Opgivelse udgjorde Legatets Aenter for Aaret 1851, efter Fradrag af Krigsskatten, følgende Beløb:

Til Juni T. 1851 $\frac{1}{2}$ Aars Aenter af 9,000 Rbd.	468 Rbd. 72 s.
Til samme Termin af 2,500 Rbd.	46 — 84 -
Til December Termin s. A. af 2,500 Rbd.	46 — 84 -
	<hr/>
	262 Rbd. 48 s.

Hersfra afgik Kassererens Salair.	10 — = -
	<hr/>
blev altsaa tilbage til Uddeling.	252 Rbd. 48 s.

Ifølge Fundatsens Bestemmelser blev af dette Beløb $\frac{4}{5}$ Dele at uddele til uformuende sitlige og sødelige Disciple, med. 202 Rbd. = s. s.
 og til saadanne Disciple, som egentlig ikke trænge til Understøttelse, men udmærke sig ved Flid og Sædelighed $\frac{1}{5}$ Deel, med. 50 — 48 -

Lærerne bleve enige om at inddele den forstævnte Sum af 202 Rbd. i 13 Portioner, nemlig:

4 Portioner til 20 Rbd.	80 Rbd.
6 — = 15 —	90 —
1 — = 12 —	12 —
2 — = 10 —	20 —
	<hr/>
	202 Rbd.

og den Sidstnævnte 50 Rbd. 48 s. i 4 Portioner, nemlig:

1 Portion til 20 Rbd.	20 Rbd. = s.
1 — = 10 — 48 s.	10 — 48 -
2 — = 10 — = -	20 — = -
	<hr/>
	50 Rbd. 48 s.

Endelig blev ved Stemmegivning paa den i Fundatsen fastsatte Maade følgende Disciple udnævnte til at nyde Legatets Stenter for 1851:

A. Uformuende Forældres Sommer.

1) J. Fjord	20 Rbd.
2) Th. Johansen	20 —
3) M. Jensen	20 —
4) D. Nae	20 —
5) C. Borch	15 —
6) S. Hartvigsen	15 —
7) F. Bagger	15 —
8) L. Laurigen	15 —
9) C. Nengen	15 —
10) H. Laurigen	15 —
11) E. Nyrop	12 —
12) W. Hasmussen	10 —
13) H. Schjerup	10 —

B. Ikke uformuende Forældres Sommer.

1) W. Bornemann	10 Rbd. 48 ß.
2) E. Thraane	20 —
3) E. Jespersen	10 —
4) Th. Jensen	10 —

af hvilke Sommer det Halve udbetaltes og det Halve blev oplagt indtil Disciplenes endelige Afgang til Universitetet.

For de udbetalte Sommer blev, efter dertil af Forældre eller Børger meddeelt Fuldmagt, Dwittering afgiven af de paa-gældende Disciple, saavel i Skolens Stipendieprotocol, som paa Bilaget til Regnskabet.

Dette Legat, som nu første Gang er traadt i Virksomhed, er det største Skolen har eiet, siden de af Kong Frederik den

Den under 5te Mai 1560 til 24 fattige Disciple skænkede 10 Kongetiender i Hadsøherred efter Skoleforordningen af 7de November 1809 bleve inddragne under Skolens almindelige Indtægter. Den Velgjerning, den Afdele ved Oprettelsen af dette Legat har vist denne og flere Skoler, er af stor Betydning, og fortjener levende Paastjønneelse, ligesom det heller ikke kan omtvivles, at mange Studerende i Fremtiden med Taknemmelighed mod Giveren ville erindre sig den heraf nydte Understøttelse, hvorved det blev dem muligt, under trange Kaar at opnaae videnskabelig Dannelse. Da jeg anfaae det for passende og ønskeligt, paa disse Blade at kunne meddele nogle biographiske Notitser om en Mand, der i sin Levetid vel kun var bekendt i en snevrere Kreds, men som ved sin utrættelige Virksomhed hævede sig til en høi Grad af Velstand og Formue, og ved sin sidste Villie deraf har gjort saa hæderligt Brug, bevendte jeg mig i denne Henseende til Nogle af dem, som havde staaet ham nærmest, og jeg har været saa heldig at disse velvilligen have meddeelt mig adskillige Oplysninger om hans Liv.

Afdøde Proprietair Nijs Nijsen til Spøttrup var født i Maret 1771 i Hillerup By, Bilslev Sogn ved Nibe, hvor hans Forældre Peder Nijsen og Bodil Hillerup den Gang boede. Bestemt til Studeringer, blev han i sin tidlige Ungdom sat i Huset hos en Provst-Høiland, og frekventerede siden en lærd Skole, uden Tvivl i Nibe, indtil Faderens Død, der indtraf 1788. Da han altsaa til denne Tid har været omtrent 17 Aar gammel, maa man antage, at han ikke har været langt fra at fuldende sine Skolestudier; og at han har drevet dem med Lust, kan man med god Grund slutte af den kjærlige Erindring om dette Afsnit af hans Liv, han som Olsding i Gjærningen har lagt for Dagen. Men nu maatte han, skjøndt meget mod sin Tilvoielighed, forlade den videnskabelige Bane, for at staae sin Moder bi ved Bestyrelsen af Hovedgaarden Spøttrup og Gods i Salling, hvoraf Faderen 1784,

ved Mageskifte med Hovedgaarden Boldbjerg ved Ringkjøbing, var bleven Eier. I 16 Aar bestyrede han denne Eiendom for Moderen, som 4 Aar før sin Død tilskjødede ham samme, med at han paatog sig at udbetale hver af sine 4 Sødskende en Capital af 10,000 Rbd. Nissen tilbragte nu sin øvrige Levetid paa Spotttrup, hvor han døde den 29de Juli 1848 i en Alder af 77½ Aar og blev begravet paa Nodding Kirkegaard. Han havde tvende Gange været gift, første Gang med Karen Stadell fra Gaarden Ullerup paa Morsø, som han ægtede den 13de Mai 1803, og efter hendes Død med Ane Dorthea Haagenjen fra Rødtborg, med hvem han indgik Ægteskab den 13de Mai 1825. Af første Ægteskab havde han ingen Børn; derimod fødte hans efterlevende Ægteskælle ham 7 Børn, der dog alle døde strax efter Fødselen.

Uden at have kjendt den Afdødes Personlighed, saaledes som den viste sig for dem, der stode i nærmest Berørelse med ham, kan man dog ved at læse hans testamentariske Dispositioner ikke andet end fatte høi Agtelse for den Tænke- og Handlemaade, som derigjennem udtaler sig. Efter Testamentet skulde hans Bo, efter Fradrag af adskillige Summer, der forløds bleve at udbetale, inddeles i 50 Lodder, af hvilke enhver kom til at udgjøre 6,582 Rbd. 76 β. At han ved Fordelingen af disse har draget Omsorg for sin efterladte Enke, følger af sig selv; men ogsaa saavel sine egne som den første og anden Ægteskællens nærmere og fjernere Slægtninge har han derhos runde- ligen betænkt. Foruden de betydelige Legater til de 5 lærde Skoler, der vidne om en hos en Mand i hans Stilling sjelden Interesse for den videnskabelige Underviisnings Fremme, har han ogsaa paa flere Steder, hvortil enten han selv eller hans Forældre havde været knyttede, stiftet sig et varigt Minde. Saaledes har han tillagt Høe Sogn ved Ringkjøbing, hvori Gaarden Boldbjerg, der engang havde været i hans Faders Besiddelse, er beliggende, $\frac{2}{3}$ Dele af Boet „til værdige og

trængende Fattiges Underholdning." Bilslev Sogn ved Ribe, der var hans Fødestavn, fik $\frac{3}{50}$ Dele, og Nodding Sogn, hvor- til Gaarden Spottrup hører, $\frac{2}{50}$ Dele til samme Diemed. De to sidstnævnte Legater vare dog knyttede til den Betingelse, at de respective Ameerer Hunderup og Kraiberg i Henseende til deres Fattigvæsen skulde stilles fra Hovedsognene. Denne Adskillelse har siden fundet Sted, og Sognene ere saaledes komne i Besiddelse af de dem tillagte Legater. Til Hestevæns Fremme i Salling oprettedes et Legat af $\frac{2}{50}$ Dele, „fordi — hedder det i Testamentet — Hestevæn i Salling i de senere Aar betydelig er gaaet tilbage, og jeg anseer det for yderst vigtigt, at Noget gjøres for dens Opkomst." Sine Tjenestefolk, Karle og Piger tillagde han hver 20 Rbd. for hvert Aar, de havde tjent ham, og Tjenestdrengene 10 Rbd. for hvert Aar, Alt forlods at udbetale af Boet.

Disse og flere Bestemmelser i Testamentet bære Vidne om den Afdødes Pietet mod Forældre, Slægtninge, Fødestavn og den Egn, hvori han tilbragte den største Deel af sit Liv; de vise os ham som en Mand, der med Interesse kunde tænke paa den Tid, da han selv ikke mere skulde være mellem de Levendes Tal, og hvem det har ligget meget paa Hjerte, at den Formue, han med Flid og Sparksomhed havde samlet, efter hans Død kunde blive anvendt til Gavn for Mange.

Som de, der have kjendt ham noiere, ville vide, var han i sit Liv meget sparsommelig, endog undertiden til Overdreivelse; dog yttrede denne Tilboielighed sig kun i Smaating, medens han i vigtigere Tilfælde ikke styede Udgifter eller Tab. Saaledes er han i Aaret 1843 anført for et Bidrag af 50 Rbd. til det Nordiske Oldskriftselskab, og i sit Testamente har han eftergivet en Slægtning en Værd af 2,480 Rbd. med resterende Aenter fra 1839. Flere lignende Exempler ere blevne mig foretalte. Men i Regelen fordrede han vel af Andre den strenge Aet, dog heller ikke Mere, og det er almindelig erkjendt, at

der ved hans erhvervede Aligdom ikke flæbede nogen Uretfærdighed. I sit Hus var han gæstfri, og enhver agtbar Besøger kunde hos ham vente den bedste Modtagelse. Den i hans Ungdom vakte Lyst til Kundskab nærede han bestandig. Han havde anskaffet sig en god Bogsamling, og medens han med utrættet Iver indtil sine sidste Dage fortsatte sin praktiske Virksomhed, anvendte han en stor Deel af den ham herfra lærnede Tid til frugtbringende Læsning.

Ved hans Begravelse den 5te August 1848 holdt Hr. Pastor N. Clod ved Kisten i Sørgehuset en Tale, hvorefter der er meddeelt mig en Afskrift, og hvori han skildrer den Afdødes Fortjenester, saavel dem han tidligere i sit Liv havde indlagt sig, som dem han har villet efter hans Død skulde komme Fremtiden tilgode. Taleren udtalte tillige den Taalmodighed, hvormed den Afdøde bar de tunge Familieforgjer, der sov Gange gjentog sig ved hans Børns tidlige Død. Efter Alt hvad der nu foreligger os, maa vi vistnok give Taleren Ret, naar han siger: „Dit Minde her skal ikke uddøe, og hvad Du har virket her til Held og Velsignelse skal ikke glemmes, saalænge der gives Hjerter, der føle Taknemmelighed mod en Velgjører.“

Bibliotheket og de videnskabelige Apparater.

Skolens Bibliothek indeholdt ved Slutningen af forrige Skoleaar omtr. 5,728 Bind. I nærværende Skoleaar er det blevet forøget med 128 større og mindre Skrifter, foruden de fra Ministeriet tilsendte Disputationer og Programmer fra Universitetet i Kjøbenhavn samt Programmerne fra Landets lærde Skoler saavel som fra de Norske Skoler for 1851, og de Preussiske Gymnasiers Programmer for 1851.

Den naturhistoriske Samling er ogsaa iaar bleven foreget med en Deel nye Gjenstande, hvoraf de vigtigste her anføres:

- 1) En Kongeorn, fjetet her i Byen. En Flagermus (Vesp. proterus) og en Havremus; alle udstoppede i Kjøbenhavn.
- 2) Nogle Fiske deels fra Bugten, deels fra Maen her ved Byen, velvilligen meddelte af Forskjellige.
- 2) Af lavere Dyr har Skolen modtaget ikke faa, som Disciplene have fanget, ligesom dens naturhistoriske Lærer selvsigthedsviis har søgt at forege dens ringe Forraad af diæse Former.
- 4) En Deel tørrede Lønboplanter og en liden Samling tørrede Fruktformer modtagen ved velvillig Meddelelse.

Til den physiske Samling, som først i dette Aar har taget sin Begyndelse, er efter det Kongelige Ministeriums Foranstaltning modtaget følgende Instrumenter, forfærdigede af physiske Instrumentmager Julius Nijsen i Kjøbenhavn:

- En Vægtstang, een og toarmet.
- En Gardans Lampe.
- En Polygon til Væren om Tongdepunktet.
- En Skraaplan med Bogn og Lodder.
- En hydrostatisk Vægt.
- Tridser. med Galge.
- Tolv Vægtlodder med Kroge.
- En Archimedes = Skru.
- En Skrupresse.
- Et Sæt Granlodder med Vincetter.
- Et Vaterpas.
- En Model af en Menius.

- En Marmorplade med Elfenbensfugle.
Sammenhængende Nør.
En Cylinder med sluttende Hylster.
En Brændeviinsprober.
En Flydevægt til Tillsægsvægt.
Et Cylinderglas.
Et Haarrørsapparat.
Convergerende Plader.
Et Barometerør med Jernhane og Kop.
Een Pund Kvægsølv.
Et Spidsindstillingsbarometer.
Et Blæsesprængningsglas.
En Flaske til Luftveining.
De Magdeburger Halvfugler.
To Hæverter.
Cartesianske Duffer i Glas.
Modeller af Fjeregangshanen og Luftpompshanen.
En Trølpompe med Vindfjedel.
Et Tantalusbæger.
Et Blikrør med Stemmegaffel.
Ekladnis Tonemaaler.
Et Monochord.
En Farvestive med Snurre.
Et elliptisk Kar til Bolgebevægelsen.
En Berzelius=Lampe.
En Glas Spiritus=Lampe.
Bæretøi med tilhørende Bræt.

Endelig meddeles den af Skolens Kasserer, Procurator
og Ræmmer H. er affattede **Extract af dens Regnskab**
for Regnskabsaaret 1851—52.

Indtægt.

a) Restancer efter Regnskabet pro 18 $\frac{5}{4}$. . .	154 Mbd. 93 fj.
b) Renter af Skolens Capitalformue . . .	905 — 81 -
c) Jordbogs-Indtægter:	
1. Landgilde	488 Mbd. 40 $\frac{1}{2}$ fj.
2. Tiender	7,880 — 50 -
3. Indtægter af Degne- kald	33 — 12 -
4. Indtægter af Kirker og Præstekald . . .	129 — 23 -
	<hr/>
	8,531 — 29 $\frac{1}{2}$ -
d) Skolecontingenter, samt for Indskrivning og Testimonier	1,583 — 32 -
e) Indkomne Capitaler	1,947 — = -
f) Gageresultater	112 — 48 -
g) Tilskud fra den almindelige Skolefond .	2,736 — 63 -
h) Liquideret Krigsskat i Gager og Pensioner	113 — 27 -
i) Extraordinair Indtægt	29 — 26 -
	<hr/>
Summa . .	16,114 Mbd. 15 $\frac{1}{2}$ fj.

Udgift.

1. Underbalance efter det pro 18 $\frac{5}{4}$ afslagne Regnskab	1,718 Mbd. 81 fj.
2. Gage til samtlige faste og const. Lærere . . .	5,866 — 64 -
3. Gage til Inspector . .	100 — = -
4. Gage til Timelærere .	876 — 16 -
5. Pensioner til afgaaede Lærere	1,400 — = -
	<hr/>
Latens . .	9,961 Mbd. 65 fj. 16,114 Mbd. 15 $\frac{1}{2}$ fj.

Transport . . .	9,961 Rbd. 65	h.	16,114 Rbd. 15½ h.
6. Tilskud til Bibliothek og videnskabelige Apparater	250	—	= .
7. Reparation paa Bygninger og Inventarium	289	—	16 .
8. Godtgjorelse til 2de Lærere for afstaact Beboelsesleilighed i Skolebygningen	168	—	= .
9. Brænde og Belysning	216	—	64 .
10. Skatter og Afgifter, incl. Krigsskat	1,704	—	44 .
11. Udgifter vedkommende Regnskabsvæsenet . .	226	—	93½ .
12. Forskjellige løbende og tilfældige Udgifter . .	370	—	53 .
13. Extraordinaire Udgifter	163	—	72 .
14. Udsatte Capitaler . .	1,975	—	26 .
15. Bevilgede Lønningsforstud	225	—	= .
16. Restancer	226	—	71 .
<hr/>			
Summa Udgift . .	15,778	—	24½ .
<hr/>			
Beholdning . .	335 Rbd. 87	h.	

I Anledning af ovenstaaende Extract maa jeg, for at forebygge yderligere Misforstaaelse, tillade mig endnu at tilføie nogle Bemærkninger.

I et Inserat i „Narhuus Stiftstidende“ 1851 Nr. 216 var anstillet en Beregning over, hvormeget enhver Discipel i Nørrejylland lærde Skoler aarlig kostede Staten, ifølge hvilken Beregning denne Beføstning for Narhuus Cathedralskole

beføb sig til omtrent 200 Rbd. aarlig. Jeg blev ikke dengang opmærksom paa Beregningens Urigtighed, men først senere, da Hr. Overkærer Funch i sine i Bladet „Fædrelandet“ Nr. 59 og 60 for indeværende Aar om den videnskabelige Realskole her i Byen meddeelte Bemærkninger havde afbenyttet de i hiint Blad angivne Talstørrelser, paa hvis Rigtighed han stode. Jeg antager at disse oprindelige ere tilveiebragte ved at dividere Totalsummerne af Skolernes Udgifter, saaledes som disse i Programmerne ere angivne, med Discipelantallet, ihvorvel det efter denne Beregningsmaade dog heller ikke vil slaae til. Men jeg maa her gjøre opmærksom paa, at der ved alle saadanne Regnskabsextracter under Totalsummerne af Udgifter ere indbefattede mange enkelte Poster, der ingenlunde kunne betragtes som virkelige Udgifter for Skolen som saadan. Hertil kan aabenbart kun henregnes hvad der medgaaer til Lærernes Gage- ring, til Bibliotheket og de videnskabelige Apparater, til Brænd- sel og Belysning, Vedligeholdelsen af Skolens egne Bygninger, (ikke af de den tilhørende Kirker) og Udrædelsen af de paa disse hvilende Byrder, eller med andre Ord: alle de Summer, som Statskassen vilde komme til at udrede, hvis Skolen umiddelbart af denne modtog hvad den behøvede. Men da Staten istedet for aarlige contante Summer har overdraget Skolerne Jordegods, Tiender, m. m., maa alle Byrder, som hvile paa disse Eiendomme og alle Udgifter, Hævelsen af Indtægterne kræver, blive udenfor Beregningen, naar Tælling er om hvad Skolen i Virkeligheden forbruger. Da desuden i Extracten er anført flere Udgiftsposter, der ligesaaledes egentlig kunne betragtes som saadanne f. Ex. Lærernes Krigsstat, der vel blev udredet af Skolekassen, men afdraget i Gagerne, og Pension til en fra en anden Skole entlediget Lærer, der, fordi han har taget Bopæl her i Byen, hæver samme af denne Skoles Kasse, og da disse Poster opløbe til en meget betydelig Sum, skal jeg her angive de enkelte Udgiftsposter, der i den Programmer

for 1851 vedføjede Regnskabsextract ere anførte, og som maa fradrages, naar man vil bestemme Skolens virkelige Udgift i det angivne Aar og deraf udfinde, hvor meget omtrent en Discipels Underviisning i samme Tidsrum har kostet.

Som i Programmet angivet var Narhuus Cathedralskoles Udgift i Regnskabsaaet 1850—51: 13,224 Rbd. 94 fj., og dersom alle under denne Sum anførte Poster kunde betragtes som virkelige Udgifter for Skolen, vilde, da Discipeltallet i hiint Aar var 61, enhver Discipels Underviisning have kostet omtrent 220 Rbd.; men ifølge det ovenfor anførte maa følgende Summer udgaae:

1. Underbalance fra forrige Aar	207 Rbd. 34 fj.
2. Efter Decisionen paa ferr. Aars Regnskab	30 — 22 .
3. Pension til en fra en anden Skole entlediget Lærer	1,133 — 32 .
4. Statter og andre Udgifter af de Skolen tilhørende Tiender, Fæstegods og Kirker, saavel som Lærernes Krigsskat	4,617 — 86 .
5. For Tilsyn med Skjærring og Spærring Kirker	12 — = .
6. For Bygningsarbejde ved disse Kirker, Anskaffelse af Inventarium til samme, Omkostninger ved Tiendercommissioner	342 — 46 .
7. Udsatte Capitaler	545 — = .
8. Lønningsforskiud, Alt refunderet i samme Aar	625 — = .
9. Restancer	154 — 93 .
	<hr/>
	4,668 Rbd. 25 fj.

Naar denne Sum drages fra Regnskabsets Totaludgift

13,224 — 94 -

bliver tilbage, som Skolens virkelige Udgift til

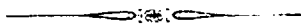
dens egne Fornødenheder 8,556 Rbd. 69 fj.

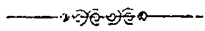
Transport	8,556 Rbd. 69 f.
og da af denne Sum ved Skolecontingenter, Indskrivningspenge og Betaling for Le= stimonier, er dækket	1,255 — = .

bliver den Sum, der er udredet af Skolens
egne Midler, eller om man vil, gennem
disse af Statskassen 7,301 Rbd. 69 f.

Fordeles nu denne Sum paa 61 Disciple, vil enhver af
disse i det angivne Aar have kostet det Offentlige omtrent
120 Rbd.

Fuldkommen Noiagtighed kan ved denne Beregningsmaade
ikke finde Sted endog blot af den Grund, at Skoleaaret ikke
falder sammen med Regnskabsaaret, og saaledes Discipeltallet i
Løbet af det sidste ikke ubetydeligt kan foreges eller formindstes.
Desuden maa jeg endnu bemærke, at der i Extracten under Po=
sterne „forskjellige løbende og tilfældige Udgifter“, samt „extra=
ordinaire Udgifter“, ligge flere Summer skjulte, der høre til
samme Slags, som de ovenfor anførte, men ikke uden vidtløftig
Beregning derfra kunne adskilles. I Extracten for indeværende
Aar ere saaledes Udgifterne i Anledning af Regnskabsaaret opførte
med 226 Rbd. 93 f., hvilken Sum er meer end dobbelt saa
stor, som den, der vilde udkraves, hvis Skolen modtog sine Ind=
tægter umiddelbart af Statskassen. Den angivne aarlige Sum
for en Discipel vilde saaledes vistnok endnu noget kunne nedsæt=
tes. Om den endog med denne Nedsættelse endnu er for høi,
er et andet Spørgsmaal, som det her ikke er Stedet nærmere
at undersøge. At det efter vore Forhold ikke kan være ander=
ledes, anseer jeg for afgjort, og kan til Bestyrkelse for denne
Paastand henvisse til hvad min ærede Ven Overlærer Funch
derem har sagt i den ovenfor citerede Afhandling i „Fædreland=
et“, der ogsaa er særskilt aftrykt.

den 23de Juli 1851.

Wasserschiffen

III.

ikke om hine voldsomme Omvæltninger, der ikke sjelden koste saa meget Blod og saa mange Taarer, medens det dog ofte først bliver de sildigere levende Slægter, der høste de bedre Frufter af den bittere og blodige Udsæd.

Men ogsaa i det Mindre, ogsaa i de menneskelige Samfunds enkelte Forhold og Indretninger gives der lignende Vendepunkter, da en stor Deel af det Gamle har tabt sin Værdighed, da forældede Former og Synsmaader forsvinde, da den gamle Grundvold ikke længere synes at kunne være Bygningen, der selv i Tidernes Lob er bleven brostfældig og hvis hele Indretning ikke synes at kunne tilfredsstille en ny Tidsalders Fornødenheder og Fordringer. Et saadant Vendepunkt har det danske Skolevæsen, saavel det høiere som det lavere, i de forløbne Tider flere Gange gennemgaaet. Ogsaa i vor Tid er et saadant Vendepunkt i Undervisningsvæsenet i lang Tid bleven forberedt, og for en stor og vigtig Deel af samme ere de stridige Meninger endnu ikke komne til Forsoning og Afgjørelse. Den saakaldte lærde Skole hører til dem, der have været saa heldige, allerede nu at have opnaaet en bestemt nyere Form. Efter flere Aars forberedende Undersøgelser og Prøver ere Grændserne for dens Virksomhed udvidede, dens Maal fastsat og Midlerne anviste, hvorved den skal stræbe at naae dette Maal. Vel kunde det synes, at den Forandring Skolen herved er undergaaet i Gjærningen kun er en Reform eller fortsat Udvikling af det Bestaaende. Grundsætningerne for Opdragelse og Undervisning ere jo i Hovedsagen de samme, som i den foregaaende Periode. Man har kun i stærkere og mere bestemte Udtryk indstærpet, hvad der dog heller ikke tidligere har været tabt af Syn, at Skolens Niemød ikke blot og ikke saameget er, at den Unge kan tilegne sig en stor Kundskabsmaasse, som at han ved rigtig Benyttelse og Bearbejdelse af det givne Lærestof og ved tidlig vakt Selvvirksomhed kan vinde den Mandens Udvikling og Modenhed, hvorved han alene kan blive

dygtig til fortsat Studium og til at udføre den Gjerning, hvortil han i Tiden skal kaldes. Men om vi endog maa indremme dette, ere dog ved det ny Forhold mellem Underviisningsfagene, ved disses forøgede Antal og ved det høiere Maal, der er sat for Skolens Virksomhed, saa mange og saa vigtige Forandringer indtraadte, at det med Høie kan siges, at den lærde Skole nu hos os har gjenmæaaet et vigtigt Vendepunkt, at en Periode af noget over 40 Aar siden sidste Reform nu er afsluttet, og at en ny Tid nu har taget sin Begyndelse.

Ved alle saadanne gennemgribende Forandringer pleier en stor Deel af Menneskene at dele sig i tvende yderste Partier.

Det første af disse bestaar af dem, der ifølge Grundsetninger, eller Tilbeielighed, eller Danc, klemme sig fast til det Gamle og Bestaaende, og betragte alle den ny Tids Fordringer som lige saa mange Anmasjelser. I Regelen bestaar dette Partie af dem blandt de Eldre, der, uden begejstrende Haab om Fremtiden, kun leve i Grindringen om det Svundne; men dette Partie er ikke meget talrigt.

Det andet og modsatte Partie bestaar af Bevægelsens, ofte den fremstormende Bevægelses Mænd, der have brudt med alt det Gamle og Nedarvede. De sætte kun Priis paa den Ment, som bærer den nyeste Tids Præg, og ændse ikke altid saa noie, om den ogsaa har den tilbørlige Gehalt. I Regelen stræbe de frem mod Idealet, men tage ikke sjelden feil af Veien. Dette Partie bestaar fortrinnsviis af de Yngre, og dette er naturligt og i sin Orden; Ungdommen maa have Met til at drømme sine gyldne Drømme, til at sværme for sine udkaarne Idealer. Desværre kommer Opvaagnelsens og Skuffelsens Time ofte sikkert nok.

Men i Intet af disse Extremer er den fulde Sandhed at finde, og kun af Conflicten mellem Begge vil det blive muligt, at den omsider seierrig kan fremgaae.

Kaste vi nu et Blik tilbage paa den Strid om Skolefagen, der er ført hos os, ville vi finde, at det heller ikke her har manglet paa de yderste Modsetninger, der dog næppe have staaet saa skarpt mod hinanden som hos vore sydlige Naboer, hos hvilke enhver Gjæringsproces i Stat, Kirke og Skole pleier at foregaae med langt større Hæftighed. Heller ikke i dette Tilfælde har den Danske Nationalcharacter fornægtet den Mod og Besindighed, der udgjør dens Hovedtræk. Betragte vi dernæst den Stilling, den lærde Skole nu hos os har indtaget, den Forsatning, der er den givne, og de Grændser, der ere satte for dens Virksomhed, viser det sig, at Fortidens Erfaringer med Klogskab ere benyttede, medens der er gjort de nye Ideer tilstrækkelig Fyldest. Man har ikke begyndt med skaanseløst at nedbryde hvad der havde Aarhundreders Hævd, og om hvis Gavnlighed saa mange Møster fra den ældre og den nyere Tid maatte vidne; men man har heller ikke med Genfærdighed lukket Døren for de Stemmer, der med fuld Beretigelse talte den nærværende Tids Sag. En saadan Fremgangsmaade, der grunder sig paa det befindige Maadehold, fortjener ingenlunde at dadles som Hæder. Man bryder jo dog heller ikke Huset ned, fordi det har enkelte Mangler, naar disse ved Udvidelse eller klogere Benyttelse af Rummet begyvent kunne afhjælpes. Men det hos os hidtil bestaaende lærde Skolevæsen kan ingenlunde sammenlignes med en i Bund og Grund brostfældig Bygning. Det havde sine Mangler og Svagheder, hvis Grund dog for en stor Deel maa søges i udbortes Umstændigheder; men det var i sit Væsen ingenlunde uskikket til at opfylde sin Bestemmelse. En saadan Vaastand vilde vistnok alt for meget stride mod en lang Erfarings Vidnesbyrd. Thi hvorfra ere da i det sidste halve Aarhundrede udgaaede alle de Mænd, der kraftigen have virket i saa mange Livsstillinger? De der have skrevet og talt og beriget Modersmaalet og udvidet Videnskabernes Grændser? Kan det nægtes, at det største Antal af disse have modtaget

deres tidligere Dannelse i de lærde Skoler? Vel gives der flere og høiere Skoler, og vel er Livet selv en Skole; og vel see vi undertiden den høit begavede Mand ved en tarvelig Undervisning selv at bryde sig sin Vej; men i den lærde Skole har dog Flertallet lagt den Grundvold, hvorpaa der siden er bleven bygget. Sammenligne vi den lærde Skole i forrige Aarhundrede med den, som i det nærværende hidtil har bestaaet, da vilde vi finde, at vel ogsaa hiin Tid havde sine fremragende Mænd, der med Held have arbejdet ikke blot for deres egen Tid, men ogsaa for de følgende Slægter; men deres Antal var dog mindre; de stode ikke og kunde ikke staae i saa nær og virksom Berørelse med deres Samtid, og den høiere videnskabelige Udvikling var ingenlunde et saavidt udbredt Gode som i vor Tid. Man tør vel saaledes sige, at den lærde Skole hidtil, skjøndt som bekjendt ofte stillet under høist ugunstige Forhold, ikke har vist sig uden Kraft til at løse sin Opgave.

Men Tidens Hjul ruller ustandseligt fremad; Livets Synsfreds udvider sig; ny Ideer fødes og kæmpe sig frem og forlange at optræde i Virkelighedens Rige. Skolen maa gaae frem med Tiden, og Stillestaaen vilde være ligesaa ubæderlig som i sig selv umulig. Et stort Fremskridt har den nu, takket være saa vel den forhenværende som den nærværende Regjerings Omhu, gjort. Gei og Andet kan vel endnu være at tilføie eller forbedre; men den har vundet en fast Grundvold, hvorpaa der med Sikkerhed kan bygges.

Det staaer nu tilbage, at vi Lærere med Kraft, Iver og Lust arbejde i denne Skoles Tjeneste. Til os er det overdraget, at udføre de for den givne Forskrifter. Paa vor Virksomhed vil det komme an, om dens Love kun skulle blive det døde Bogstav, eller om de skulle bejæles af en levende Mand. Vel vide vi, at Ideen, hverken i Kirke eller Stat eller Skole, fremtræder i sin fulde Aenhed og Ekshenhed; dertil klæber der

alt for megen Svagbed ved alt Menneſkeligt; men ſtræbe kunne og vor vi Alle efter at nærme os det høiere Maal, der er ſtillet os for Dine. Videnskaberne aabne for os deres Helligdomme; den forſtundne og den nærværende Tids aandelige Skatte ligge for os til fri Afbenyttelſe. Mellem diſſe gjælder det iſær at have et aabent Die for den Videnskab, der er vor Gjerning egen, hvis Gjenſtand er de Ungeſ Beileedning til Kundſkab om Gud og Verden og deres eget Indre, til et fromt Sindelag og en dydig Wandel, den Videnskab, ſom i alle Aarhundreder ædle Mænd have dyrket og udøvet, og ſom har baaret ſaa velſignelſesrige Frugter. Men dernæſt gjælder det, om vor Sjæl, beriget med diſſe Kundſkaber, ogſaa har Kraft og Klarhed til at bringe dem i Anvendelſe, om vor Villie er ſtærk nok til at overvinde de modende Vanſteligheder, og om vi kunne oploſtes til den Begeiſtring for vort Arbeide, uden hvilken ingen heldig Fremgang er at vente. Men ere endog diſſe Betingelſer tilſtede, vil dog ingenſinde vor Gjerning ret lykkes, hvis den ikke ſkeer i hans Navn, der leder og ſtyrer Verdens Skjebner og alle menneſkelige Idretter, derſom den ikke udføres i den guddommelige Lærers Mand, der ſagde: „Lader ſmaa Børn komme til mig og forhindre dem ikke; thi Guds Mige hører ſaadanne til.“ Ja viſſeligen aabner ſig Guds Mige, det er Sandhedens og Kjærlighedens og Dydens Mige, for de Unge, og didhen blev det Forældres og Læreres Pligt at lede dem. Vi ville Alle bede Gud om Kraft til at udføre dette vigtige Kald til Beſſignelſe. Vi ville være det tillidsfulde Haab, at denne Skole ogſaa i dens ny Skikkelse maa udfende en talrig Flok af Unglinge, der ved Nidom af Kundſkaber, Styrke i Villie og Menighed i Sæder ville afgive det beſte Vidnesbyrd om Forældres og Læreres redelige Beſtræbelſer.

*

*

*

Det staaer nu tilbage at bekjendtgjøre Udfaldet af den offentlige Examen og den efter Lærernes omhyggelige Overveielse bestemte Dyplytning i Glasjerne.

*

*

*

Kjære Unglinge!

Saaledes have I da afslagt den offentlige Prøve, der betegner Udbyttet af Eders og Eders Læreres Bestræbelser i det benrindne Aar. En stor Deel af Eder kunne være tilfredse med Prøvens Udfald, medens Andre vistnok med Smerte maa føle, at endnu Meget staaer tilbage at udføre og oprette. I det vi glæde os med de Første, ville vi formane de Sidste til at fatte bedre Forsætter, og med ny og forstærket Iver at sætte dem i Værk. En Trost have vi at byde dem, og den er ikke ringe, hvis de ville modtage og benytte den. De ere endnu i den lykkelige Alder, da Sjælens Kræfter ere usvækkede, da Tiden endnu staaer til deres Naadighed og da ethvert Fremskridt til det Bedre understøttes og mødes med hjærlig Belvilje.

Fire af den hidtilværende øverste Glasjes Disciple, Frederik Rudolph Deodat Kragerop, Torius Wilhelm Stabell, Niels Peter Winding og Ove Thure Krarup, ville, under Betingelse af at de med utrættet Flid fortsætte deres Studeringer, om nogle Maaneder afgaae til Universitetet, for at underkaste sig den hidtil sædvanlige examen artium. Vi tvivle ikke om, at de ville opfylde denne Betingelse, og det er mig en sand Glæde, at jeg paa mine Medlæreres og egne Vegne kan meddele dem et hæderligt Vidnesbyrd om deres Flid og Fremgang, saavel som om deres sædelige og beskedne Forhold. For dem aabner sig nu snart Høistolens friere Liv, med alle dets Fordele, men ogsaa med alle dets Fristelser og Farer. Jeg er overbevist om, at det er deres faste Forsæt, med Iver og Lyst at benytte de første, og ved sand Guds-

frygt og aarbaagen Opmerksomhed paa dem selv at bekjempe og undgaae de sidste — og hertil give Gud dem sin bedste Velsignelse.

I dette Aar er for første Gang Bestemmelserne om den ny Afgangsprøve traadte i Kraft, i det de Disciple, som nu ere opflyttede i 7de Klasse, have gennemgaaet dens første Deel. Denne Deel er dog kun liden i Sammenligning med den Kreds af Kundskaber, de endnu have at gennemgaae, og den aandelige Nødenhed, som de endnu skulle erhverve sig, og som de i sin Tid maa lægge for Dagen, før der kan tilstedes dem Afgang til Academiets Høresale. Jeg maa ret indstændig bede dem, at bruge de Aar vel, der endnu staae tilbage, og især ikke at misfjende deres Stilling, hvortil Fristelsen i deres Alder kan ligge meget nær. Den Classes Fortrin, hvortil de nu ere opflyttede, ere ikke ubetydelige, men de bestaae ikke i noget blot Udvores, og mindst i Frihed til at losrive sig fra Forpligtelser, der dog i enhver Stilling maa hvile paa Mennesket. De bør kun søges i den høiere og mere omfattende Kundskab, i den større aandelige Nødenhed, i den alvorligere og stadigere Flid, hvormed de skulle dyrke Videnskaberne for disses egen Skyld, og mere og mere lære at arbejde ikke for Skolen, men for Livet, i den større Sands_ for Orden og den omhyggeligere Dagtagelse, vel fremfor Alt af Sædelighedens, men ogsaa af Belansthedens Love. Kun ved saadanne Bestræbelser kunne disse Aar for dem blive en gavnlig Overgang til det friere akademiske Liv.

Til alle de Unge, som her ere forsamlede, vil jeg henvende mig med den gamle Biskops Ord: „Tænk paa din Skaber i din Ungdom før de onde Dage komme.“ Ja tænker paa Eders Skaber, tænker paa hans mange og store Velgjerninger, tænker paa de Forældre han gav Eder og paa deres angstelig glade Forhaabninger, tænker paa Eders høiere timelige og evige Bestemmelse! Du ligger vel for de

Fleste af Eder Verden og Livet som en blomsterklædt Mark, smilende i det klareste Sollys; men de onde Dage, d. e. Kampens og Misfornemmelighedens og Sorgens og Skuffelsens Dage, kunne ikke udeblive, og da ville I prise Eder lykkelige, om I have anvendt de gyldne Aar vel, om I have tænkt paa Eders Skaber i Eders Ungdom.

De offentlige Examina

i Karhuus Cathedralsskole, i Juli 1852,
afholdes i følgende Orden:

Til **Afgangsexamens første Deel** have iaar
14 Disciple indstillet sig. Den skriftlige Prøve aflagdes den
23de Juni; de mundtlige Prøver afholdes følgende Dage:

Onsdagen den 7de Juli.

9-12. Naturhistorie. | 3-6. Lydsf.

Torsdagen den 8de Juli.

9-12. Fransk. | 3-6. Geographie.

De skriftlige Prøver ved **den almindelige Hoved-**
examen afholdes Torsdagen den 1ste, Fredagen den 2den
og Tirsdagen den 6te Juli *). De mundtlige Prøver afholdes
derpaa i følgende Orden:

Baretsæt A.

Baretsæt B.

Fredagen den 9de Juli.

9-11. VII Cl. Latin.	9-9½. VI Cl. } Lydsf.	
11-12. II Cl. Geographie.		9½-12. V Cl. }
3-6. VI Cl. Græsk.		3-4½. IV Cl. } Geographie.
	4½-6. III Cl. }	

Løvdagen den 10de Juli.

9-11. VII Cl. Græsk.	9-9½. VI Cl. } Geographie.	
11-12. II Cl. Dansk.		9½-12. V Cl. }
3-3½. VI Cl. } Fransk.		3-5. IV Cl. } Lydsf.
3½-6. V Cl. }	5-7. III Cl. }	

Mandagen den 12te Juli.

9-11. VII Cl. Naturlære.	9-12. VI Cl. Religion.	
11-1. IV Cl. Latin.		3-4½. IV Cl. } Dansk.
3-6. V Cl. Græsk.		4½-6. III Cl. }

*) Upholdet mellem disse Prøver er foranlediget ved Hs. Ma-
jestæts Kongens forventede Ankomst her til Byen.

Tirsdagen den 13de Juli.

9-12. VI Cl. Historie.		9-12. V Cl. Latin.
3-5. VII Cl. Arithmetik.		3-5. V Cl. Religion.
5-7. IV Cl. Græsk.		5-6. II Cl. Lybsk.

Onsdagen den 14de Juli.

3 Anledning af Landemødet in- gen Examen.		3-5. Alle Classer Prove i Gymnastik.
--	--	---

Torsdagen den 15de Juli.

9-12. VI Cl. Latin.		9-11. III Cl. Latin.
3-6. V Cl. Geometric.		11-12. II Cl. Naturhistorie.
		3-5. IV Cl. } Naturhistorie.
		5-7. III Cl. }

Fredagen den 16de Juli.

9-11. VII Cl. Geometric.		9-9½. VI Cl. } Naturhistorie.
11-12. II Cl. Fransk.		9½-12. V Cl. }
3-6. VI Cl. Arithmetik.		3-5. IV Cl. } Historie.
		5-7. III Cl. }

Lørdagen den 17de Juli.

9-11. VII Cl. } Historie.		9-11. IV Cl. } Religion.
11-12. II Cl. }		11-1. III Cl. }
3-5. V Cl. Arithmetik.		3-5. IV Cl. } Fransk.
5-6. II Cl. Religion.		5-7. III Cl. }

Mandagen den 19de Juli.

9-12. VI Cl. Geometric.		9-12. V Cl. Historie.
3-5. VII Cl. Religion.		3-6. IV Cl. Arithmetik og Geo- metric.
5-6. VII Cl. Hebraisk.		

7-8. Alle Classer Prove i Sang.

Tirsdagen den 20de Juli,

Kl. 9 Formiddag, begynder Proven over de Disciple, der ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

Onsdagen den 21de Juli

afholdes Lærermødet, for at bestemme Disciplenes Opfyldning i Classerne.

Torsdagen den 22de Juli,

Nr. 10, afholdes Translocationen.

Umiddelbart efter denne begynder Sommerferien, som vedvarer til den 23de August, paa hvilken Dag Læsningen i det ny Skoleaar til sædvanlig Tid tager sin Begyndelse.

*

*

*

Disciplenes Fædre og Nærger, saavelsom Enhver, der interesserer sig for Skolens Virksomhed, indbydes herved til, saa ofte det er dem muligt, at bære denne Examen med deres Nærværelse.

Karhuus, den 30te Juni 1852.

H. H. Blaché.

